

Didactica profesorilor în învățământul universitar ca determinante calitative a personalității studentului

Simion Simion Dănuț, lector superior,
magistru în psihologie UTM

Sistemul de învățământ răsăritean, implicit al nostru, se află de ceva ani într-un zbugium aproape continuu, încercând din răspuțeri să se adapteze cerințelor pieții, la evoluțiile tehnologice tot mai explozive, precum și nevoilor moral-spirituale ale personalității elevului. Baza materială precară, diferențele tehnologice, îmbătrânirea personalului, lipsa unei reciclări eficiente și a schimbului de experiență, rezistența la nou, dar mai ales repoziționarea elevului în sistemul de învățământ, fac din actul didactic de multe ori un proces zadarnic, lipsit de substanță.

Școala ia în mijlocul ei copilul, asupra căruia veghează și-l ghidează cu pași mici și fermi către viață. Profesorul acționează în școală nu pentru el însuși, ci pentru elev, pentru ca acesta să-și dezvolte o personalitate frumoasă, în strânsă armonie cu el însuși dar și mediul ce-l înconjoară; studentul dorește deasemeni să găsească în profesorul său un sprijin într-o situație dificilă. Specificul personalității studentului rezidă din faptul că ea este în continuă formare, iar sistemul lui de valori se restructurează de câteva ori pe parcursul ciclului universitar.

Personalitatea o putem defini ca un sistem structurat și coerent de dispoziții relativ stabile a căror interacțiune ne conferă unicitate în gândire și comportament. Procesul formării și structurii personalității are un caracter dinamic și progresiv, sistemul este format mijlocind și condiționând mai departe toate relațiile individ-mediul, relații care la rândul lor printr-o conexiune circulară continuă, determină un grad înalt de organizare și funcționarea personalității. Ca structură operatorie personalitatea condiționează elaborarea reacțiilor atitudinale și comportamentale a persoanei în funcție de informația primită, particularitățile situației concrete în care se găsește plasat subiectul, precum și vectorii motivaționali-axiologici specifici.

Deși de vârste și generații diferite, între student și profesor relațiile pot, și trebuie să fie cooperante, transformându-l pe profesor dintr-un „dictator” absolut, a cărui putere se află doar în mâinile sale, într-un partener, un ghid și de multe ori chiar consilier, atent cu probleme tehnice și socioafective. Studentul și profesorul apar în zilele noastre

colaboratori într-un prim act al unui lung proces educativ care nu încetează decât odată cu viața; formatorul și cel format „devin parteneri egali într-un proiect elaborat în comun”.(Jean Thomas, Marile probleme ale educației în lume, p.84, Editura Didactică și Pedagogică, București 1977.)

Atât profesorul cât și studentul își desfășoară activitatea într-un cadru conceptual larg, definit prin termenul de învățământ, învățământul fiind acel domeniu de activitate și instruire în care sunt implicați cei doi actori principali studentul și profesorul. Instruirea se desfășoară pe două planuri: unul relațional, constând din interacțiunea profesor student, iar al doilea acțional în care se află activitatea însăși de predare-învățare. Complementar personalitatea studentului de asemeni, se reflectă pe două planuri; primul, ca subiect al educației; iar al doilea, ca obiect al educației.

Contextul relațional cât și cel de subiect al educației constituie obiectul cercetării noastre. În prim plan se află studentul, student care vine dintr-un mediu educațional cu specificul lui, care iese dintr-o familie cu norme și tradiții acceptate sau devalorizate, influențată mai mult sau mai puțin de situația economică, frântă sau din contră, în cele mai bune cazuri încheșată; care înainte de toate iese sau este gata să iasă din adolescență. Nu este cazul să discutăm despre adolescență ci despre post-adolescență. Noțiunea mai este încă amplu criticată aceasta deoarece o parte a specialiștilor în psihologia vârstelor includeau această perioadă în componența vieții adulte, un argument fiind , că nu toată lumea trece prin această etapă. Saltul se realiza și încă se realizează pentru mulți din semenii noștri direct la viața adultă. Or, acest fapt, mă refer la post adolescență are un dublu efect; pe de o parte maturizează semnificativ ultima parte a adolescenței pentru cei ce nu intenționează sau nu intră la universitate, iar pe de altă parte prelungește oarecum perioada adolescenței, face trecerea la maturitate mai puțin sesizabilă, o face mai umană.

Termenul de post adolescență provine din psihologia germană și cuprinde perioada de vârstă de la 18 la 25 de ani fiind astfel echivalentul perioadei studenției. Studentul se rupe de lumea de acasă, el conservă oarecum microcosmosul, vine cu el și-l desfășoară gradual în macrocosmos. Independența râvnită în adolescență este acum redescoperită etalându-se în toată splendoarea sa, începe să-i simtă toate

cheltuielile, începe să se vadă în ea. Dacă în prima perioadă a studenției personalitatea este bulversată de oscilarea încă, între dependența, în cele mai multe cazuri financiară și independență, pe parcurs controversa începe a se soluționa.

Studentul odată pătruns în acest univers nou reîncepe a se căuta pe sine, să-și determine locul precis pe care al dori să-l câștige, loc pentru care de multe ori trebuie să renunțe la careva achiziții, moștenite încă de pe timpul preadolescenței. Personalitatea lui capătă noi tendințe, se orientează spre calitate și nu spre cantitate, asimilează noi matrici pe care le modelează singur reieșind din situațiile și acțiunile cel înconjoară. Lumea este privită altfel cu asumarea responsabilității, dar mai ales a consecințelor actelor pe care le execută, subiectul se călește pentru a da piept cu adevărata lume ce există dincolo de zidurile universității. Transformări importante se observă și în gândire, memorie, afectivitate. Începe a învăța selectiv, a face distincții între ceea ce se cere și ceea ce trebuie cu adevărat. Discuțiile pe diverse teme capătă o logică aparte, logică ce se întărește și consolidează treptat pe tot parcursul studenției. Acum, în această perioadă el își caută partenerul, dragostea devine mai stabilă chiar dacă zvâcnirile ei apar pe alocuri, este conștient de actul dragostei și consecințele ei. Vede în partener nu numai un iubit ci și un partener de viață. Este mai consecvent în a alege dragostea, și cu cât se aprofundează mai mult într-o relație cu atât mai mult tinde să-și asume rolul social dorit.

De cealaltă parte a baricadei se află profesorul, mentorul, cadrul didactic competent care cu măiestrie șlefuieste, dă contur personalității tânărului discipol. Profesorul este caracterizat prin competență, personalitate puternică, empatie comunicabilă, înaltă desăvârșire de sine, maturitate psihologică, critică constructivă dar mai ales autocritică. Este un lucru extrem de important să fie exigent cu sine însuși, autocritic, aceasta îl ajută să aibă performanță didactică, să facă față oricărei situații nou apărute să devină compatibil cu actul educațional.

Studentul vrea să vadă în profesor un om care să-l înțeleagă, să-l respecte, să-l ajute atunci când e nevoie, vrea să vadă un model pe care și el ar putea la un moment dat să-l asimileze. Mediul universitar, de altfel, se și caracterizează printr-o „luptă” a temperamentelor, a personalităților, dar mai ales al ideilor. Ideea, momentul de iluminare, momentul de aur îl face când pe unul, când pe celălalt să cadă în

beatitudine. Cadrul acesta de dezbateri, de iluminare, de dezvoltare și colaborare este caracteristica de bază, valorică a mediului universitar.

Personalitatea studentului trebuie modelată astfel încât să formeze un om cu demnitate, în spiritul adevărului, al frumosului să consolideze capacitatea de a face față normelor și cerințelor societății. Educația morală am putea spune fără a greși e necesar a se evidenția din fundal, a ieși la lumină. Moralitatea constituie acel segment personal care-i dă unicitate unui individ, îl face să se diferențieze poate de alții, îl propulsează ca etalon, ca exemplu.

Relația profesor student este covârșitor de importantă iar ca să se împlinească e nevoie de „cuminecare”, de cunoașterea specificului vârstei, de invitarea interlocutorului să participe la actul didactic, de onestitate, bună pregătire profesională și foarte multă inițiativă.

Suferința sistemului educațional, pare că se reflectă și în demersul pedagogic, fapt demonstrat de multe studii independente, care confirmă slaba calitate a raportului profesor-student, două lumi care par că nu se mai intersectează niciodată, situație care îndubitabil slăbește calitatea actului didactic. Pornind de la o asemenea stare am elaborat și am pus în practică un chestionar de constatare, conținând 11 întrebări aplicat pe un lot de 110 studenți din anul I universitar profil energetic, ținând tocmai această relație profesor-student.

Prima întrebare „Ce calități ați dori să posede profesorii care vă predau lecțiile?” au scos la lumină următoarele rezultate: 63% dintre respondenți doresc ca profesorul să fie înțelegător, mulți studenți acuză faptul că profesorii nu-i înțeleg, nu au încredere în ei, totul se face în grabă, profesorul nu ascultă. Mai doresc ca profesorul să fie inteligent „deștept” 31%, onest, bune maniere(manierat), direcți cu câte 10%, urmează apoi: explicit, comunicabil, să asculte ce zice studentul, nu prea severi, să cunoască pedagogia cât de puțin (pesemne în acest caz se referă pe lângă noțiunile de psihologie intuiesc mai mult a vârstelor și la actul pedagogic) cu câte 9%. Răspunsurile finale la această întrebare cu procentaje mici sunt: indulgent 5,4%, răbdători 6% pesemne acestea două se contopesc rezultând un 10% important, apoi profesionist cu 5,5% și glumeț, serios, curăț, simpli fără „aere” cu câte 0,9%. La această întrebare ideatică observăm că importantă este latura relațională, comunicativă, empatică și mai puțin partea științifică, strict de cunoaștere foarte bine al obiectului, dată de 10% profesionist.

Întrebarea a doua „Care sunt principalele dumneavoastră cerințe față de un profesor?” rezultatele sunt următoarele: 40% au declarat că vor profesori profesioniști, ceea ce pare că intră în contradicție cu răspunsul primit la prima întrebare însă acolo e modul ideatic de a privi un profesor, pe când la această întrebare răspunsurile sunt date ținând cont de scopul concret pe care ei vor să-l realizeze, 25,5% să explice pe înțelesul tuturor, înțelegător 21%, să interacționeze cu studentul 19%, educați 18% (așa cum vom vedea și la întrebarea 11 acuză înjosirea folosită de unii dintre profesori), să nu fie prea în vârstă 17%, responsabil față de lecție și studenți 10%, și surprinzător 6,36% cer profesori curați. Încă odată acest fapt atestă penuria cruntă în care se află cadrele didactice și suferința sistemului.

„Ce așteptări aveți din partea unui profesor în momentul în care apar dificultăți în abordarea unui anumit concept, idei,etc.?” La această a treia întrebare răspunsurile au fost:să explice să pot să înțeleg 75%, răspunsul este atât de clar că nu mai necesită comentarii, prin acest răspuns iese la iveală slaba pregătire din liceu prin neasimilarea de concepte și noțiuni de bază, universitatea tinde astfel să înlocuiască liceul prin explicații interminabile la ore dar și simplificarea-sărăcirea vocabularului; profesorul să-și argumenteze opinia 32%, se explică, se reproduce dar lipsește părerea profesorului (aici lipsa cercetării și de multe ori plagiatul provoacă acest fapt),să fie pregătit 21%,să dea exemple 17%, să asculte și opinia studentului 16,5%,să vorbească deschis 16%, receptiv 16%,, să nu ia decizii pripite 10%, să ajute 8%, și să fie calm 7,2%.Cea de-a patra întrebare „Care din relațiile de mai jos caracterizează interacțiune dvs., cu profesorii?” rezultatele au fost: 90% tind spre înțelegere reciprocă, 7,2% consideră că profesorul are întotdeauna dreptate, chiar dacă acest procent 7,2% nu pare mult el este un semn de avertisment că raportul de cooperare profesor-student ar putea avea de suferit pe viitor.,

A cincea întrebare are menirea de a sesiza stări tensionale în actul didactic și rezolvarea lor, „Dvs., ca student cum procedați în caz de dezacord cu un profesor?” Dintre respondenți 95% au spus ca rezolvă dezacordurile prin dialog, 35% dintre studenți încearcă să-și impună părerea, 14,5% tac, deci se recurge la obediență astfel încât nota să nu fie influențată sau eventual relația până la examen. Pentru acești ultimi studenți trebuie de găsit metode astel încât să iasă din carapace și să participe la activități explicându-se încă odată dacă mai este cazul că

studentii sunt partenerii profesorilor iar opiniile și părerile pot fi relevante chiar dacă într-o primă instanță ies la suprafață puțin neprelucrate, lipsa opiniei este mult mai dăunătoare decât spunerea chiar și a uneia mai puțin elaborată. Starea de „război” reiese și din cele 35% conturându-se două tabere, profesorii cu dreptatea lor pe de o parte și studenții poziționați pe cealaltă parte fapt inadmisibil, aici deasemeni trebuie comunicare și evitat impunerea părerii care atrage după sine blocaj și dezacord.

La întrebarea, „Considera-ți că dvs., ca student sunteți influențat de profesorii pe care-i aveți?” rezultatele au fost: 65% da sunt influențați și nu 24,5% ceea ce înseamnă că actul pedagogic este trunchiat și nu-și atinge scopul, ori sunt alte cauze care-l influențează ca lipsa neîncrederii, frica, comunicare ineficientă, lipsa empatiei,etc.. Întrebarea „În opinia dvs., ca student, cum ați dori să se desfășoare orele pas cu pas? ” , a dat rezultate ambigue mulți nu au știut să răspundă, întrebarea este de proiecție și atinge mai mult timpul metodic. Răspunsurile au fost:exemple să dea 33,6%,materialul să se predea interesant 30%, să existe comunicare29%, să nu apară plictiseala 23,6%, materialul să fie pe înțelesul tuturor 11%, să se facă generalizare 10%, și apoi surprizele ca: informația să fie actualizată cu ceea ce e nou 7,25, să salute „bună ziua” 6%, să se înceapă orele la 9,30 și să întârzie profesorul 15 minute ca studentul să repete tema cu câte 1%.

Cu întrebarea opt „ Ce alte obiecte ați dori să studiați și le considerați ca fiind necesare? ” am obținut următoarele rezultate: psihologie dar altceva mai general despre vârstă, familie 42%, acest rezultat consider că este influențat într-o oarecare măsură de faptul că au avut cursul de etica cu ceva timp în urmă deci proaspăt în memoria lor, comunicare 32%, altfel de filosofie 17%, etică 14,5%, ceva ce ține de personalitate 10%, ceva despre comportament 8%, ecologia 7%, astronomie 6% dreptul 6%, obiecte reale 4,5%. Se observă clar că necesitate obiectelor umane este importantă, studenții conștientizează importanța lor în formarea personalității și a conduitei morale. Totuși trebuie de menționat faptul că acești itimi sumăți întră în contradicție cu un altul al întrebării nr 10, în care studenții doresc mai puțin material 79% . La întrebarea „Interacțiunea cu profesorii vă provoacă:?” , am avut rezultatele: stare de bine generală și împlinire de sine 70%, indispoziție, confuzie 20% și 10% nici o reacție. La întrebarea zece, „ În opinia dvs., ce ar trebui de

schimbat în procesul de învățământ?” răspunsurile au fost: 79% mai puțin material, totul de schimbat 19%, să fie ca în SUA 11%, practică mai multă 11%, să fie doar trei perechi 10%, selecția cadrelor didactice 6,5%, mai multe profiluri 4%, bursă mai mare 3,6% și să fie introdus examenul la admitere 2,7%. Ceea ce iese în evidență este ca încărcătura informațională să fie mai mică iar sistemul să de vină mult mai aeresit.

Întrebarea „ Cum credeți că ar trebui să se comporte un profesor în relația cu dumneavoastră?” a apărut ca o necesitate și a fost adăugată în ultimul moment iar rezultatele chiar sunt în acest caz surprinzătoare și total nebinevenite. Astfel 42,7% cer ca profesorul să fie corect și să-i trateze cu respect, să fie parteneri, să poată comunica normal, distanța să fie mai mică 35,5%, să fie om 24,5%, comportament liber 19%, amabil 18%, atenție, explicație 8%, să recunoască când greșește 8%, să nu facă abuz de funcție 5,4%. Toate aceste rezultate reflectă starea actuală a sistemului de învățământ și eventualele posibile soluții.

E necesar să luăm în calcul în interpretarea rezultatelor acestui chestionar, specificul său; profilul studenților este tehnic, de aici cererea mare față de disciplinele umane (vezi întrebarea nr.8), rezultate puțin diferite ar fi fost obținute dacă se aplica chestionarul la facultățile industrie ușoară dar și urbanism și arhitectură deoarece aici raportul fete-băieți este net în favoare primelor, ceea ce induce un posibil alt tip de răspunsuri. Fetele din punct de vedere psihic dar și a perspectivei pe care o au asupra vieții diferă față de băieți, de aici și o posibilă influență a rezultatelor. Grupele pe care s-a aplicat chestionarul nu au fost omogene masculin-feminin, situația nu este nouă, ea este caracteristică Europei Centrale și de Est, una din cauze fiind tipul de mentalitate tradiționalistă care îngrădește involuntar de multe ori accesul fetelor către disciplinele tehnice, în Europa Occidentală acest raport fete-băieți pe discipline tehnice este mult mai strâns. Pentru rezultate și mai concrete chestionarul poate fi aplicat și la anul III de studiu, acolo deasemeni am obține itimi foarte interesanți.

Pe tot parcursul evoluției sale omul se modelează și se remodelează continuu, aceasta stă în menirea lui el tinde să crească calitativ. La un moment dat, maturul constituit ca personalitate, ca organism integru pe de o parte și adolescentul, tânărul, pe de altă parte, dar cu o voință și un dinamism aproape ieșite din comun se află la antipodi. Procesul didactic șlefuește ușor acest diamant care trebuie pus în valoare și arătat în toată

splendoarea sa -studentul, relația aceasta e programată genetic să crească să se împlinească iar meșterul, mentorul nu este altcineva decât profesorul. Soren Kierkegaard spunea la un moment dat „ Procesul de învățământ începe cândtu, profesor, înveți de la elev, când tu, situându-te în locul lui, înțelegi ceea ce a înțeles el în felul în care a înțeles.”

Factorii demotivanți în procesul de studiu

Ludmila Coțaga, lector asistent,
Universitatea Tehnică din Moldova

***Abstract:** Motivația studenților, pentru învățare, este esențială în realizarea performanțelor instructiv-educative înalte. Factorii demotivanți ca: condițiile de trai și studii, relații cu cei din jur - sunt acele piedici în calea studenților, care îi fac să piardă interesul pentru învățatură. Cunoașterea acestor factori ne poate ajuta să-i diminuăm și să creștem performanțele studenților.*

***Cuvinte cheie:** motivație, demotivație, factori igienici.*

Un rol important în reușita studenților la învățatură îl are motivația. Condițiile care stimulează dorința de a învăța și străduința de a depăși anumite bariere, pentru a cunoaște mai mult, provoacă interesul mai multor cercetători. Cu toate acestea mai există și anumiți factori, care îi influențează negativ și duc la scăderea performanțelor. Aceștia sunt factorii demotivanți.

Factorii demotivanți sunt acei stimuli, care acționează asupra comportamentului uman și duc la scăderea motivației de realizare a anumitor acțiuni, fapte, atitudini. Demotivația este lipsa de inițiativă, de efort, de mobiluri necesare pentru realizarea unui scop.

Conform teoriei lui Herzberg satisfacția în muncă/învățatură este determinată de factori motivatori, iar insatisfacția este produsă de factorii, numiți igienici. Ca factorii igienici pot fi considerați:

- factorii economici;
- condițiile de muncă/învățatură;
- siguranța postului;
- factorii sociali.